

Centrum pro výzkum kolektivní paměti UK FSV

Seminář

Paměť a diverzita

(26. - 27. května 2016)

Rytířská 31, místnost 201 (2. patro)

Čtvrtek 26. května 2016

9.15 zahájení

9.30-10.15

Super-diverzita, kolektivní paměť a emoční prožívání

Karel Čada (ISS FSV UK)

Globální pohyb osob je stále více a více charakterizován smíšenými migračními toky, kdy se smazávají tradičně distinktivně vnímané kategorie migrace (Van Hear 2009). Smíšené migrační toky vytvářejí nové kombinace a varianty vztahů mezi národností, etnicitou, jazykem, náboženstvím, věkem, genderem či kapitálem. Tyto procesy, které lze shrnout pod pojem super-diverzity (Vertovec 2007; 2015), stále více definují podmínky současných globálních měst, V super-diverzním prostředí identita již není odvislá od jedné určující, například etnické kategorie, ale stává se výslednicí kombinace řady kategorií. Tento posun je možno ilustrovat nahrazením tradičních multikulturních přístupů reprezentacemi založenými na fluiditě, hybriditě a nových kombinacích, zvyšujícím se důrazem na migrační transnacionalismus a prohlubujícím se kritiku metodologického nacionalismu. Ve svém příspěvku, inspirován Berg a Sigonou (2013), diskutuji tři hlavní roviny pojmu super-diverzita: (1) super-diverzita jako sociální fakt, (2) super-diverzita jako politická praxe a (3) super-diverzita jako narativ. Na základě několika příkladových studií současného Londýna, zejména čtvrtí Hackney a Newham, a západního Sydney ilustruji různé podoby vztahu super-diverzity a praxe kolektivní paměti od nostalgie a melancholie, přes traumatické vzpomínání až k oslavnému multikulturalismu. Zaměřuji se zejména na to, jakým způsobem je možná konstrukce kolektivní identity v podmínkách kulturně fragmentarizovaného prostředí. V závěru představuji tři možné typy praxe kolektivních identit v super-diverzním prostředí: (1) oslabování kulturně definovaných identit ve prospěch jiných forem solidarity, (2) redefinování míst a jejich lokální paměti a (3) společné prožívání emocí.

10.15-11.00

Diverzita Česka z hlediska pojmu superdiverzity: role kolektivní paměti

Marián Sloboda (FF UK)

V sociálních vědách nabyl v mezinárodním kontextu velké popularity koncept superdiverzity pocházející od etnologa Stevena Vertovce (2007), který jím chtěl upozornit na bezprecedentní vnitřní rozrůžňování „etnických komunit“ ve Velké Británii, zvl. v Londýně. Důsledkem je ztráta prediktability chování jen na základě etnického původu osob či skupin. Příčinami tohoto stavu jsou nejen zvýšené počty migrantů z více zemí více migračními kanály v posledních desetiletích, ale také efekt(ivita) současných dopravních a telekomunikačních technologií, které umožňují nevídanou intenzitu a frekvenci protínání životních trajektorií osob a věcí různé

geografické a kulturní provenience v jednom místě. V tomto příspěvku posoudím charakter diverzity v Česku z perspektivy tohoto konceptu (viz už Sloboda 2016) a poukážu přitom především na roli kolektivní paměti v percepci současné situace jako zvýšené diverzifikace, totiž po předchozí homogenizaci institucemi národního (přesněji binacionálního) československého státu, na jejímž pozadí se současná diverzita může podobat co do své intenzity a charakteru superdiverzitě. Je ale otázka, zda o ní v českém kontextu můžeme opravdu mluvit podobně jako v kontextu britském nebo zda jde spíše o naši ztrátu paměti na někdejší diverzitu českých zemí.

Literatura

Sloboda, M. (2016) Transition to super-diversity in the Czech Republic: Its emergence and resistance. In M. Sloboda, P. Laihonon & A. Zabrodska (eds) Sociolinguistic Transition in Former Eastern Bloc Countries: Two Decades after the Regime Change. Frankfurt am Main: Peter Lang, v tisku.

Vertovec, S. (2007) Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies* 30 (6), 1024–1054.

11.15-12.00

Znovuobjevování paměti místa mezi paneláky: „právo na město“ a jeho role v místní identifikaci

Michaela Pixová (ISS FSV UK)

Příspěvek na příkladu dvou případových studií z Jižního města ukazuje, jak obyvatelé na velkých uniformních panelových sídlištích prožívají, artikulují a využívají místní identifikaci při obraně symbolických míst ohrožených spornými developerskými projekty. Ačkoliv pro lidi žijící ve čtvrti s přerušenu historickou kontinuitou a nízkou obrazivostí (imageability) obvykle není snadné místní identifikaci artikulovat, v našich případových studiích obyvatelé k její artikulaci přiměla vidina hrozby v podobě arogantních zásahů do existující podoby a funkcí jejich životního prostředí. Navzdory malé historické a estetické hodnotě sídlišť, nebo možná právě kvůli ní, představovaly pro místní lidi developerské projekty plánované bez jejich účasti a souhlasu nevratné poškození místní identifikace, respektive ztrátu naakumulovaných biografických vzpomínek, emocí a významů, a přerušení několika zbývajících vzpomínek na časoprostorovou kontinuitu čtvrti. Případové studie v tomto příspěvku ukazují, že svým způsobem mohou mít okolnosti ohrožující každodenní život obyvatel i pozitivní důsledky. Nejen že podněcují potenciál místního městského kontextu probouzet mezi obyvateli nové politické subjektivity a emancipaci, ale také se stávají polem pro vznášení požadavků „práva na město,“ čímž obyvatelé povzbuzují k artikulaci místní identifikace prostřednictvím znovuobjevování a obnovování její podstaty, již si původně nebyli vědomi.

Příspěvek se zabývá dvěma příklady městských konfliktů nacházejících se na sídlišti v Praze 11, z nichž jeden se týká protestu proti přemístění pamětních desek na Litochlebském náměstí, a druhý spočívá v boji za zachování zeleného okolí stanice metra Roztyly. Oba konflikty jsou analyzovány z hlediska protichůdných příběhů v podání zastánců developmentu, a těch, které utváří místní obyvatelé. Zkoumání těchto odlišných pohledů na sporná místa proniká do oblasti procesů místní identifikace obyvatel v prostředí s nízkou obrazivostí a historickou diskontinuitou, a ukazuje, jak obyvatelé tuto identifikaci vyjadřují skrze znovuobjevování paměti místa, identifikací s nemnohými symboly místní časoprostorové kontinuity, a artikulací personalizovaných představ o místě. Upozorněním na tuto strategii příspěvek rovněž zdůrazňuje roli místní identifikace v městském plánování a v mobilizaci občanů.

12.00-13.30 - přestávka

13.30-14.15

Ježíde: Náboženská menšina, uprchlictví a aktivování historické paměti

Karel Černý (FHS UK)

Príspevek vychází z terénního výzkumu formou polo-strukturovaných rozhovorů, které se realizovaly v uprchlických táborech i mimo ně v kurdsém severním Iráku v březnu 2016. Cílem bylo zjistit, jak uprchlíci chápou svou vlastní situaci, jaké jí přiřítají významy a zejména jakým způsobem činí svá rozhodnutí ohledně svých dalších kroků (návrat do svých domovů, nová existence na kurdsém území, odchod do Evropy).

14.15-15.00

Diverzita identit na příkladu sčítání lidu v Bosně a Hercegovině v roce 2013

Ondřej Žíla (IMS FSV UK)

Přestože první poválečné sčítání v Bosně a Hercegovině bylo realizováno až v roce 2013 (k poslední sčítání došlo ještě v době existence socialistické Jugoslávie v roce 1991), dosud (květen 2016) nebyly zveřejněny konečné a úplné výsledky. Cílem příspěvku je analýza příčin jak dlouhodobého odkladu provedení sčítání (a zdůvodnění jeho politizace), tak dosavadní neochoty zveřejnit konečné výsledky. Společným jmenovatelem v obou případech je diverzita etno-konfesionální a anacionální identity obyvatelstva BaH, které rezonují v kolektivních identitách bosensko-hercegovských obyvatel a tendence tuto rozmanitost ze strany nacionalistických politických elit eliminovat ve prospěch etno-konfesionální identifikace. Je tedy zřejmé, že tento odklad má kořeny primárně v politické rovině. Kterí aktéři a s jakými cíli mají zájem na politizaci a instrumentalizaci tohoto základního statistického nástroje? Jaké k tomu používají prostředky a s jakými výsledky? A budou v budoucnu zveřejněné etno-nacionální charakteristiky skutečně vypovídat o etno-demografické situaci v zemi?

15.00-15.45

Zákony paměti na Ukrajině

Jan Šír

Rusko-ukrajinská válka po roce 2014 ukázala na střet dvou těžko slučitelných hodnotových světů, v jehož základech leží odlišný pohled na sovětskou minulost. Zatímco oficiální ruská ideologie, sloužící jako zdroj legitimizace posledních putinských výbojů, se postupně soustřeďuje kolem hypertrofovaného odkazu vítězství Sovětského svazu v tzv. Velké vlastenecké válce, na Ukrajině ruská agrese urychlila do té doby víceméně stagnující proces dekomunizace veřejného života. Na úrovni státní politiky našla tato demontáž komunistického dědictví výraz v přijetí balíku čtyř zákonů z jara 2015. Předkládaný příspěvek přibližuje chod dekomunizace veřejného života na Ukrajině po Revoluci důstojnosti, jakož i stávající debatu o dekomunizaci ve světle zákonů paměti a kontroverze kolem nich.

15.45-

Diskuse

Pátek 27. května 2016

9.15 Zahájení

9.30-10.15

National Debate on Transnational Issue: The French and the Czech on the Recognition of the Armenian Genocide

David Emler (IMS FSV UK)

In my presentation I will focus on the memory of Armenian Genocide and its recognition in France and the Czech Republic. I will examine the question if this case represents an example of circulation of a “transnational” memory issue. France, with its estimated 500.000 Armenian population living there for few generations, serves as a very good example of West European country with a presence of Armenian political influence (e.g. see the law on the recognition of Armenian Genocide from 2001). Czech Republic, on the other hand, represents a post-communist state with a very small Armenian minority of only few thousand people living there since the 1990s. Thus, looking at the two examples of national discussions at the occasion of centenary of 1915, we should be able to ponder the possible transmission, mutual influence and translation of a “transnational” memory issue on the national level.

10.15-11.00

“Call the Witness”: Romani Holocaust Related Art in Austria and Marika Schmiedt’s Will to Memory

Maria Asavei (IMS FSV UK)

Both academic and popular culture discourses are inhabited by statements that “pathologize” the ways Roma remember the Holocaust and other traumatic events. Against these claims, this paper’s main aim is to explore contemporary artistic production, which fosters “Roma will to memory” within an assemblage of political practices and discourses. To this end, I will explore Marika Schmiedt’s body of artistic memory work from 1999 to 2015, relying on critical visual approach. The impetus for this exploration is Slawomir Kapralski’s assertion that the actual cases of active remembering and commemoration among Roma and Sinti would render the traditional approach to Roma as “people without memory and history” inaccurate (Kapralski, 2008). As this case study shows, there is no such a thing as “Roma indifference to recollection” but rather the testimony about the traumatic past is silenced or obstructed by the lack of the infrastructure, the bureaucracy of the archives, and the strategic forgetting politics.

11.15-12.00

Heroes, Fascists and the ‘Victory of the Slovak National Cause in this War’

Hana Kubátová (IPS FSV UK)

My presentation explores the role assigned to Jews (as well as majority Slovaks and Czechs) in official and popular remembrance of the Second World War in post-1945 Czechoslovakia. It does so by exploring, first, how the wartime experience was fitted into the story of ‘millennium serfdom’ and, second, how the history was narrated through resistance and heroism. By appropriating the past to fit present needs, local collaboration was seen and treated as the lesser evil, committed by those standing on the fringe and thus not representative of the peoples as a whole. As I argue, depopulating the story of the Second World War from local collaborators and the Jews later enabled the Communist authorities twist images of Zionist-Nazi collaboration.

12.00-12.45

Unity or Controversy? The Jewish Community in Greece after World War II

Kateřina Králová (IMS FSV UK)

As a consequence of the Holocaust, the Jewish community in Greece - as well as in other European countries - was ruined and traumatized by war experiences, deprived of its rights and crashed by personal losses. The wartime anti-Jewish propaganda significantly influenced the perception of Jews by the non-Jewish society. One could therefore assume that the war trauma for Holocaust survivors as a group with a largely common experience regardless of their political, social or religious identity became a unifying element. As illustrated on the case study of Greece, however, precisely based on the wartime experiences the community turns out to be fundamentally divided. The seeming unity of the group thus appears at least as questionable.

12.45-

Diskuse